

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Building Assyrian society: the case of the Tell Sabi Abyad Dunnu

Lanjouw, T.J.R.

Citation

Lanjouw, T. J. R. (2025, December 9). *Building Assyrian society: the case of the Tell Sabi Abyad Dunnu*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4285033>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4285033>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Assyrische samenleving gebouwd: de casus van de Dunnu van Tell Sabi Abyad

Deze dissertatie onderzoekt de constructie, functie en sociale betekenis van de zogenoemde *Dunnu* van Tell Sabi Abyad, een uitzonderlijk goed bewaarde versterkte nederzetting uit de Midden-Assyrische periode (ca. 1230–1180 v.Chr.) in de Balikhvallei in Noord-Syrië. De studie maakt deel uit van het onderzoeksproject *Consolidating Empire* en combineert archeologische, architectonische en tekstuele analyse om de relatie tussen de gebouwde omgeving en de imperiale strategieën van de Assyrische staat te begrijpen.

De *Dunnu* wordt doorgaans geïnterpreteerd als een “fortified agricultural production centre”: een versterkte landbouwnederzetting die diende als bestuurlijk, economisch en militair knooppunt binnen de Midden-Assyrische staat. Omdat Tell Sabi Abyad het enige bijna volledig opgegraven voorbeeld van een dergelijke nederzetting is, biedt de site een unieke kans om de architectuur, organisatie en sociale betekenis van dit type nederzetting diepgaand te onderzoeken. De centrale onderzoeksvraag luidt hoe de fysieke structuur van Tell Sabi Abyad interacties en activiteiten in en rondom beïnvloedt. Belangrijke deelvragen zijn hoe de *Dunnu* is gerealiseerd (vormgeving en bouw) en wie hierin de keuzes maakte. Dit vraagstuk wordt benaderd vanuit zowel een top-down perspectief (imperiale planning en controle) als een bottom-up benadering (lokale aanpassing en dagelijks gebruik).

De geografische en historische context waarin de *Dunnu* tot stand is gekomen is van invloed geweest op de vorm en functies van het complex. De *dunnu* zijn instituties binnen de Midden-Assyrische staatsstructuur. Zij moeten worden geplaatst binnen de bredere context van Assyrische expansiepolitiek en de pogingen om veroverde gebieden economisch te integreren. Die van Tell Sabi Abyad had een geografische ligging in de vruchtbare maar kwetsbare Balikh vallei, die enige tijd als grens functioneerde. Hier zijn tevens de bouwmaterialen gewonnen die nodig waren voor het realiseren van de *Dunnu*.

De Tell Sabi Abyad *Dunnu* bestond uit een ommuurde nederzetting met verschillende functionele zones, waaronder woonruimten, opslagplaatsen, administratieve vertrekken, werkplaatsen en defensieve structuren. Kleitabletten met spijkerschrift bevestigen de Assyrische herkomst en de administratieve rol van het complex. De archeologische gegevens wijzen op een zorgvuldig geplande nederzetting die in korte tijd aanzienlijke aanpassingen onderging.

De dissertatie analyseert hoe sequenties van bouwactiviteiten en deposities van leem en puin inzicht bieden in bouwfasen, onderhoud en hergebruik. Deze gegevens zijn essentieel om de levenscyclus van de nederzetting en de manier waarop bewoners hun omgeving fysiek vorm gaven te begrijpen. Een uitkomst van de analyse is dat de *Dunnu* niet geheel maar per cluster werd aangepast, hersteld of afgebroken. Dit blijkt uit het feit dat gebouwgroepen interne overeenkomsten vertonen in bouwkundige oplossingen en kenmerken van de deposities. In hoeverre deze ingrepen synchroon verliepen, blijft moeilijk vast te stellen. Wel is er weinig bewijs gevonden voor de hypothese dat verval en instorting de vernieuwingen hebben veroorzaakt; de aanpassingen lijken eerder voort te komen uit een behoefte aan functionele en ruimtelijke herinrichting.

Essentieel om dit soort nederzettingen te bestuderen is kennis van de bouwcultuur van samenlevingen in de Late Bronstijd, met nadruk op leentichelarchitectuur. De volledige bouwketen wordt behandeld - van

materiaalkeuze tot constructietechnieken, waaronder fundering, muurverbanden, gewelven en daken. In dat licht worden de bouwkenmerken van de *Dunnu* uitvoerig geanalyseerd. Sporen in de muurbouw tonen aan dat het complex werd gerealiseerd door professionele bouwers met technische kennis van materialen en technieken. De aanpak getuigt van pragmatische efficiëntie. Subtiële variaties in metselverbanden en materiaalkeuze wijzen op een grotere complexiteit, waarvan de betekenis nog niet geheel duidelijk is. Ook de bouwtechnische kenmerken van aanpassingen, zoals het openen en sluiten van deuren en het verleggen van muren, worden besproken.

Op basis van de bouwkundige analyses worden de bouwfasen gereconstrueerd en de ruimtelijke configuratie van de *Dunnu* onderzocht. Op basis van architectonische, archeologische en ruimtelijke criteria worden afzonderlijke gebouwen en het onderscheid tussen overdekte en open ruimtes formeel bepaald. Met behulp van ruimtelijke modellering en toegankelijkheidsanalyse wordt zichtbaar hoe routes, drempels en zichtlijnen de beweging binnen de nederzetting bepaalden. Daarbij wordt ook gekeken naar de invloed van kleinere bouwwerken, zoals broodovens en opslagbakken, op de interne circulatie. Speciale aandacht gaat uit naar lichtinval, ventilatie en drainage, die wijzen op praktische oplossingen voor comfort en hygiëne in een semi-aride klimaat. Aan de hand van muurdiktes worden gebouwhoogtes gereconstrueerd. Een mogelijk verband wordt gezien tussen de ruimtelijke variatie van gebouwhoogtes, plaatsing van open ruimtes en lichtinval. Dit alles duidt op een weloverwogen ontwerp. De verdedigingsarchitectuur - muren, poorten en torens - wordt eveneens systematisch geanalyseerd. Daaruit blijkt dat veiligheid en controle cruciale uitgangspunten vormden in het ontwerp.

Op basis van de analyse van activiteiten en circulatiepatronen worden functionele verschillen onderzocht. Hierbij wordt de link gelegd met eerder gepubliceerd onderzoek naar de activiteiten binnen de *Dunnu* op basis van gegevens uit de vondstverspreidingen en uit de kleitabletten. Hieruit blijkt een duidelijke zonering van ruimtelijke functies, die zichtbaar is in zowel de architectuur, de invulprocessen als het toegangspatroon. De noordwestelijke sector functioneerde vermoedelijk als administratief centrum, terwijl de zuidelijke en oostelijke zones meer gericht waren op voedselproductie, ambachtelijke activiteiten, en bewoning. Extramurale zones herbergden pottenbakkers, ambachtslieden en mogelijk voorzieningen voor reizigers en dieren. De grote centrale toren wordt als meest waarschijnlijke locatie voor graanopslag gezien op basis van nabije toegang tot het grote hof, waar de oogst vermoedelijk werd binnengebracht, zijn zware bouw en de veiligheid van deze locatie. Hoewel het op basis van één voorbeeld moeilijk te generaliseren is, lijkt het niet onredelijk te veronderstellen dat *dunnus* als multifunctionele nederzettingen modulair waren opgebouwd, waarbij gebouwen en bouwvormen flexibel konden worden ingezet afhankelijk van lokale omstandigheden en veranderende behoeften.

Samenvattend kunnen we zeggen dat de *Dunnu* een reeks doelgerichte, top-down aangestuurde renovaties aantoonde, waarbij gecontroleerde sloop en herinrichting eerder functionele doeleinden dan herstel van vervallen architectuur weerspiegelen. Hierdoor vervaagt de eerder gepostuleerde tussen de bouwniveaus 6 en 5; de bewoningscontinuïteit overheerst tot aan een latere fase van verval. Grote bouwcampagnes reorganiseerden toegang en gebruik. De veelal kleinere lokale aanpassingen vinden pas plaats in de nasleep van de administratieve hoofdperiode en bij het veel latere hergebruik van de gebouwen van de *Dunnu*. De architectuur had invloed op bewegingen, arbeid en sociale hiërarchie, met een scheiding tussen representatieve, huishoudelijke en productieve zones.

Methodologisch laat het onderzoek zien hoe een heranalyse van oudere opgravingsdata met behulp van systematische stratigrafische classificatie, sequentiediagrammen en constructiestudies nieuwe inzichten kan opleveren over fasering en gebruik. De combinatie van stratigrafie en bouwtechniek bleek cruciaal voor het herkennen van continuïteit en functionele verandering. Tegelijk wijst de studie op de beperkingen van velddata en de noodzaak van microstratigrafisch, petrografisch en digitaal (3D) vervolgonderzoek. Hierbij wordt het belang van het expliciet maken van onzekerheden en het modelleren van de invloed van deze op interpretaties benadrukt.